

Radomir Konstantinović **(1928.–2011.)**

Radomir Konstantinović, srpski književnik i filozof, osim ostalih, autor i kapitalnog djela *Filosofija palanke* (1969.), umro je 26. listopada 2011. u Beogradu, u 83. godini. Zbog britke kritike, zbog otmjene povučenosti, mudrosti i dobrote bio je iznimna intelektualna pojava.

Rođen je 27. ožujka 1928. u Subotici. U književnosti se prvi put pojavio zbirkom pjesama *Kuća bez krova* 1951. godine. Poslije je došla serija romana, od kojih ističemo *Daj nam danas* (1954.), *Mišolovka* (1956.), *Čisti i prljavi* (1958.) i *Izlazak* (1960.), nagrađen NIN-ovom nagradom 1961. godine. Uređivao je časopise *Mladost*, *Književne novine* i dvotjednik *Danas*. Više desetljeća bio je ugledni suradnik *Trećeg programa* Radio Beograda. Nakon *Filosofije palanke*, Konstantinović se ponajviše posvetio esejistici i filozofskim tekstovima koji su objedinjeni u osam tomova djela *Biće i jezik* (1983.), nagrađenog nagradom »Miroslav Krleža« 1985. godine. Više desetina eseja i rasprava emitirani su mu na radiju i televiziji, tiskani u listovima i časopisima. Među njima su i esejistički i teorijski radovi *Ahasver ili traktak o pivskoj flaši* (1964.), *Pentagram* (1966.), *Dekartova smrt* (1998.), *Beket prijatelj* (2000.).

Konstantinović u *Filosofiji palanke* dijagnosticira svijet palanke srpskog društva i opasnosti koje iz njega proistječu. Aktualnost knjige nije prestala, niti će uskoro prestati. U njoj autor piše i o srpskom nacizmu: »Srpski nacizam je moguć kao i svaki drugi nacizam. On nije delo 'tuđinstva'...« (*Filosofija palanke*, Nolit, Beograd 1981., str. 373). »Srpski nacizam nije 'import' iz nemačkog nacional-socijalizma, kome je služio i podržavao«, ističe autor, »već je krajnji izraz duha palanke, odnosno osnovnog protivrečja njegovog koje je protivrečje između večno-plemenskog kao iracionalnog i prevashodno empiričko-racionalističkog njegovog stava, protivnog svakoj iracionalnosti, pa i ovoj na koju poziva njim samim ovekovečeni duh plemena« (*Filosofija palanke*, str. 366).

Svijet palanke nije ni selo ni grad, a njezin duh – duh je kolektivne volje, jedno-obraznosti kojom se ta volja izražava. Ne može se biti u palanačkom duhu, podsjeća autor, a ne biti u infantilizmu. Palanački duh, kao duh nad-ja, kao duh kolektivne volje koja nas je uzela pod svoje (*Filosofija palanke*, str. 10). U jednom od rijetkih intervjuja zaključio je da »druga Srbija, dakle Srbija evropska, jest marginalna Srbija, i dan-danas, i upravo kao takva, kao marginalna, jedina je moguća budućnost Srbije.«

Povodom smrti Radomira Konstantinovića, uz ostale, rekli su:

Filip David, književnik i suosnivač Beogradskoga kruga: »Konstantinović se suprotstavio lokalnim intelektualcima koji su se prodali političkim moćnicima i širili nacionalističke strasti. Nije prihvatao tezu koja je postala teza velikog broja naših intelektualaca – da je dozvoljeno lagati, ukoliko je to u interesu domovine. Od te teze koja se pretvarala u praksu, ubrzo se govorilo i činilo da, ukoliko je dozvoljeno lagati, dozvoljeno je i ubijati, dozvoljeni su i ratovi.«

Latinka Perović: »Znao je i govorio da ‘nacionalizam ne vodi samo razaranju, vodi naciju na groblje’. Ostavio nam je ljudskost kao zaveštanje, hvala mu na tome.«

Vladimir Arsenijević: »Ko je na vreme čitao *Filosofiju palanke*, taj kasnije, bojim se, nije imao čemu da se čudi« ... »Vest o njegovom odlasku dočekana je onako kako palanci jedino i dolikuje: prezrivom tišinom i suštom nezainteresovanošću. ... svaki put kad se Seki Aleksić polomi nokat, naša javnost snažnije rezonira.«

Svaki narod ima iskustvo vlastitoga palanačkog duha. Svaki narod mora imati i svoje pravednike – svoje Radomire Konstantinoviće, koji ne pristaju na cinizam i nasilje nego na otpor svakome zlu i svakoj destruktiji. Svatko, ponajviše u svom nacionalnom dvorištu, mora otkrivati sablast palanačkog duha i ekstremizma, čistiti njihov korov te sijati sjeme univerzalno vrijednosne orijentacije i recepcije kakvo je posijao Radomir Konstantinović.

Fahrudin Novalić